

PUT U PLANINE Druga je knjiga Mirte Mataija koja plijeni na »prvo slovo«

Planinarenje je jedan od puteva u slobodu

Kada bih htjela imitirati velike pjesnike nekih prošlih vremena, rekla bih da je na vrhu svake planine ljudima ostavljeno nekoliko kamenčića tišine, kaže Mirta Mataija

Marinko KRMPOTIĆ

Na svu sreću riječka magistrica prirodnih znanosti Mirta Mataija nije se nakon debitantskih autobiografskih literarnih zapisa o odrastanju i traženju same sebe objavljene u knjizi »Težnja za slobodom« (ShuraPublikacije, Opatija 2019.) zasitila književnosti. Kažemo na svu sreću stoga što je zahvaljujući nastavku te želje da literarno prati i uobičajava sebe, svoj život i vrijeme u kojem živimo, iznova stvorila zanimljivu knjigu koja je kao osobu približava čitatelju. Slijedeći logiku predstavljanja sebe i svog svijeta Mataija je nakon knjige o odrastanju sada krenula pisati o jednom od dijelova njenog života koji joj je kao osobi izuzetno bitan - planinarenje. Tema je jasna već i iz naslova knjige - »Put u planine« (ShuraPublikacije, Opatija 2021), ali svi koji su pročitali njezinu prvu knjigu dobro znaju da za nju ne vrijede uski tematski okviri, odnosno da se ona pišući trudi zahvatiti daleko šire i više.

Uključivanje čitatelja

Itekako je to uočljivo i u ovoj knjizi koja na osnovnoj razini govori o njenim iskustvima vezanim uz planinarenje po nekim hrvatskim vrhovima (Risnjak, Snježnik, Velebit, Bjelolasica, Zavižan, Klek...), ali se u podtekstu, ili je bolje reći nadtekstu, krije puno više od klasičnog opisa planinarenja. Naime, Mirta Mataija piše o planinarenju kao jednom od puteva u slobodu, svojevrsnom činu stapanja s prirodom, pronalaženju smisla života jer bar na tren kroz to sjedinjenje s prirodom u nečemu iskonski uživaš i dio si moćne prirode koja te okružuje dok planinariš. Pri opisu svakog uspona ona ne piše samo o planini s kojom u tom trenutku dijeli postojanje, već govori i o sebi, svojoj prošlosti, svojim stavovima, idejama i pogledima na život, darujući nam time sliku same sebe kao osobe, individualke koja život ne prihvaća kao nešto slučajno i samo po sebi razumljivo, već kao bogatstvo koje je vrijedno svake pažnje, poštovanja i uvažavanja, a to znači i razmatranja, razmišljanja i traženja odgovora ne bezbrojna pitanja o smislu postojanja.

Kao što poštuje raznovrnost u pristupu književnosti, tako je autorica spremna i na različitost kad je riječ o temama pa dok planinari ona razmišlja, a potom i piše o mnogo toga što joj padne na pamet, a budući da zna pisati i ima širok krug interesa, praćenje njenog planinarenja, bolje reći razmišljanja,

Pjevački zbor Sklad iz Bakra na vrhu Snježnika zapjevao je pri promociji knjige Mirte Mataija

Mirta Mataija potpisuje primjerke svoje knjige »Put u planine«

dovoljno je zanimljivo da zadrži pažnju čitatelja. Ovakav pristup, slično kao i u prvijencu »Težnja za slobodom«, gotovo da zahtijeva esejistički pristup, pristup u kojem je Mirta Mataija već poprilično izvještala pa je pažljivom čitatelju ugodno, čak i ako se ne slaže s iznesenim stavovima, »popričati« s njom. Po tom pristupu koji, na jedan

način, traži uključivanje čitatelja, ova knjiga ima sličnosti sa trenutačno vrlo popularnom i zaista dobrom knjigom »Što sam naučio na planini« kroz koju njen autor Milan Majerović Stilinović na vrlo poetski način progovora o tome koliko u duhovnom i fizičkom razvoju svakom čovjeku može koristiti planinarenje, odnosno, na jednoj

Na vrhu Snježnika

široj razini - druženje, stapanje i suživot s prirodom.

Lirski trenutci

Za razliku od Stilinovića, koji se najčešće opredjeljuje za kraći prozni izraz koji često kombinira i s lirskim pristupom, Mataija je sklonija čisto proznom diskursu koji više odgovara njenoj želji analiziranja, promišljanja i zaključivanja pri čemu je jasno kako čovjeka i čovječanstvo ne drži ravnopravnim prirodi. Naprotiv, kaže na jednom mjestu: »Kad bolje razmislim, čini mi se da mi ljudi uopće nismo sa Zemlje. Negdje nam je pretoplo, drugdje prehladno, ovdje previše vlažno, tamo previše suho... Tisućama godina već nastanjujemo ovaj lijepi planet s patološkom potrebom za sigurnošću, a samim tim i za nasilnim mijenjanjem prirodnog poretka stvari, piše Mataija, a ovakvih kritičkih trenutaka prema čovjeku i

njegovoj negativnoj ulozi na Zemlji još je podosta.

No, taj esejističko-analitički pristup ne znači da je zanezmarila lirsko. Dapače, budući da iza sebe ima i iskustvo pjesnikinje, ona zna progovoriti i kroz stihove pa tako, primjerice, vrlo uspješno u jednom trenutku kaže:

Samo jutranji mir planine.
...sama u samoći jutra
sunčeva zraka tek dotakla
Zemlju
zeleno i plavo
vjenčanje u daljini...

Posvećena ljepoti prirode

Ovakvih lirskih trenutaka zna se u ovoj knjizi naći i u proznim dijelovima teksta pa tako opisujući uspon na Visočicu u jednom trenutku piše: »Kako bilo, uz veliki napor i trud svojih umornih nogu, našla sam se na Visočici, vrhu s kojeg se pruža najljepši pogled s

Nikad ne treba odustati

Težnja za slobodom završila je putom u planine, mogli bismo reći poigravajući se naslovima dosadašnje dvije knjige Mirte Mataije. Naravno, put u planine ima itekako dublje značenje od tog samog čina, rekla nam je Mirta i dodala:

- Jedna me prijateljica, nakon što je pročitala knjigu, nazvala i rekla - čuj, to ti uopće nije u planinama! I zaista nije. Da me ne bi krivo shvatili, itekako volim planine, ali sam taj put puno me više zanima, jer baš zahvaljujući tom putu ja kroz razmišljanje i analize dolazim do određenih spoznaja, bistrim misli i uočavam ono što možda nikada baš bez tog puta ne bih spoznala. Možda je najbitnija od tih spoznaja stečenih na tim mojim planinskim putevima to da - nikada ne treba odustati! Jer, kako kažu neki pametni ljudi, u zoni komfora nikad se ništa ne događa. No, kad si prisiljen doći do svojih granica, pa čak ih i preći želiš li, primjerice, osvojiti neki vrh, onda, u stvari shvatiš, da u sebi imaš snage za koju nisi ni slutio. Zato, kažem, ne treba nikad odustati, nikad pristajati na manje.

Velebita. S jedne strane Lika kao mirno, zeleno more, a s druge ono pravo, plavo more s nebrojenim otocima, otočićima i hridima. Oni grumeni soli umočeni u tamno plavetnilo.

Uz esejistički i lirski pristup Mirta Mataija zna biti i duhovita (»Mogu eliminirati i pogled s vrha. To definitivno nije razlog zbog kojeg idem u planine.«), društveno kritična (odlični dijelovi teksta o celebritetima i besmislnosti njihova postojanja), simbolična (razgovor s izmišljenim likom Mužekom u Vražjem prolazu) ili usmjerena na analizu detalja (mali crveni pauk u opisu uspona na Klek) koje su njoj iznimno bitni i koje pretvara u temelj za iznošenje stavova. No, iznad svega ona je posvećena ljepoti i posebnosti prirode, majke svega koju ogroman broj ljudi još ni približno ne razumije. Baš kroz ovu knjigu, ma koliko to mali korak bio, Mirta Mataija trudi se to promijeniti i podučiti čovjeka (čitatelja) bitno drugačijem odnosu prema planinama (prirodi): »Planine za mene predstavljaju vezu između konačnog i beskonačnog, između omeđenog i neiscrpnog, one pružaju uvid u kaos iz kojeg je proizašlo stvaranje. Ljudski jezik stvoren je za opisivanje uredne konačnosti i kao takav jednostavno nedostatan da opiše nemjerljivo. Kad bih htjela imitirati velike pjesnike nekih prošlih vremena, rekla bih da je na vrhu svake planine ljudima ostavljeno nekoliko kamenčića tišine. One jednostavne i skromne tišine toliko potrebne u ovom svijetu prezagađenom disonantnom i neharmoničnom bukom, kaže Mirta Mataija.